

УДК 377:331.5:656.61

Герганов Л. Д.*

**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОРСЬКОЇ ОСВІТИ В ПРИДУНАЙСЬКОМУ РЕГІОНІ
(ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)**

У статті на основі особистого практичного досвіду роботи на підприємствах та в навчальних закладах морської галузі, у створенні яких брав участь автор, історичних та архівних джерел здійснена спроба історичного дослідження етапів становлення морської освіти в Придунайському регіоні. За проведеним дослідженням виявлено, що, починаючи з 1944 року, у зв'язку зі створенням Дунайського державного пароплавства та морських агентств, головним для якого було кадрове питання, почалася робота по забезпеченню Придунайського регіону кваліфікованими кадрами для роботи на річкових та морських суднах. Перші фахівці й робітничі кадри були направлені з інших міст: Архангельська, Астрахані, Баку, Маріуполя та Одеси, також на роботу були працевлаштовані мешканці Вілкового, Кілії, Ізмаїла. У цьому ж році для забезпечення флоту власними кадрами плавскладу було створено навчально-курсний комбінат пароплавства, який за період із 1945 по 1947 роки підготував для пароплавства 397 фахівців (матросів, машиністів, електриків, кочегарів, механіків та ін.). Автор зазначає, що становлення морегосподарчого комплексу в Придунав'ї (порти Кілії, Ізмаїла, Рені; судноремонтні заводи Ізмаїла, Кілії, Вілкового) нерозривно пов'язані з підготовкою кадрів усіх рівнів, тому вже в 1951 році НКК пароплавства підготував фахівців командного складу для флоту: судноводіїв, судномеханіків, шкіперів, суднових кухарів. Автор звертає увагу на такий прогресивний підхід того часу в професійному навчанні як дуальна система навчання з практичними заходами відпрацювання професійних навичок на реальних суднах, що сприяло не тільки розвитку професійної освіти при підготовці фахівців та робітників торгового флоту в Придунайському регіоні, але й надало можливості в короткий термін забезпечити потребу пароплавства в кваліфікованих кадрах. Найбільш вагомим, зазначає автор, є те, що навчання й професійне становлення морських, річкових та берегових кадрів Придунав'я відбувалося під постійним наглядом держави та керівництва пароплавства і його окремих структурних підрозділів.

Ключові слова: морська освіта, професійна підготовка, навчальні заклади, фахівці та робітники морського профілю, морехідні школи.

Розвиток професійної морської освіти в Придунайському регіоні в період другої половині ХХ – початку ХХІ століть слід пов'язати з унікальним за своїм місцезнаходженням та структурою в системі Міністерства морського флоту СРСР (ММФ СРСР) виробничого об'єднання «Радянське Дунайське пароплавство» (РДП), де сполучалися особливості як морського, так і річкового судновласника і здійснювалися перевезення між портами семи придунайських країн, доставка вантажів із Дунаю до портів середземноморських держав. На частку РДП припадало майже 35% загальної транспортної продукції національних пароплавств басейну Дунаю. Пасажирський флот пароплавства обслуговував міжнародні лінії на порти Пасау й Відень, а також здійснював місцеві перевезення. Функціонувало міжнародне господарське судноплавне підприємство «Інтерліхтер» з основною базою в порту Усть-Дунайськ.

До складу морського транспортного флоту РДП входило 55 суховантажних суден із сумарним дедвейтом 254,7 тис. т, річковий флот складався з 79 буксирних суден і штовхачів сумарною потужністю 116,8 тис. кВт, 80 самохідних вантажних суден, 806 несамохідних, а також 21 пасажирського судна на три тисячі пасажирських місць. До складу РДП входило чотири морських порти (Ренійський, Ізмаїльський, Усть-Дунайський і Кілійський із портопунктом Вілкове) і два судноремонтних заводи (Ізмаїльський і Кілійський). Загальна кількість працівників у РДП того часу складало близько 35 тис. осіб [17].

* © Герганов Л. Д.

Метою статті є розкриття особливостей становлення морської освіти Придунайського регіону в процесі змін на ринку морської праці в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття.

Для досягнення мети було визначено такі завдання:

1. На основі архівних даних здійснити пошук документів та інших матеріалів із проблеми дослідження.
2. Надати аналіз архівних документів й історичних матеріалів щодо становлення та розвитку морської освіти Придунав'я в другий половині ХХ та початку ХХІ століть.
3. Визначити та обґрунтувати вплив оновлення флоту, змін на ринку морської праці й підвищення вимог міжнародної морської спільноти до професійної компетентності моряків на розвиток морської освіти в Придунайському регіоні в другий половині ХХ та початку ХХІ століть.

У роботі для досягнення мети й розкриття окреслених завдань було використано такі загальнонаукові методи дослідження: емпіричні (педагогічні спостереження, дослідницькі бесіди за історичними подіями з керівниками та ветеранами флоту, музейні матеріали Дунайського пароплавства); теоретичні (аналіз, узагальнення та систематизація національних і міжнародних стандартів та нормативно-правових актів, теоретичних джерел), а також функціональний і конкретно-соціологічний.

Проблема дослідження, пов'язана з необхідністю історичного аналізу системи професійної підготовки фахівців та кваліфікованих робітників, оцінювання її можливостей для сучасного стану ринку морської праці, в умовах входження до єдиного освітнього простору, досліджена в працях відомих науковців з професійної освіти: Батишева С. [1; 2; 3], Найна А. [8], Ничкало Н. [9], Сенченко І. [11], Старикова І. [12;13], Шкодина М. [15]. Окремі відомості, пов'язані з становленням морської освіти, можна зустріти в працях Іванова Г. [7], Торського В. [14], Герганова Л. [5; 6], а інформація про історичний розвиток навчальних закладів міститься в інших матеріалах [17] та в історичних архівних документах [16].

Потреба в професійно підготовлених кадрах морського профілю для Придунайського регіону виникла наприкінці Другої світової війни, у час, коли було ухвалено рішення про створення радянського транспортного підприємства на Дунаї. Наказом народного комісара Морського флоту СРСР від 14 жовтня 1944 року № 441с для забезпечення перевезень військових та народногосподарських вантажів по річці Дунай і між портами р. Дунай та Чорним морем, а також для виконання розпорядження Ради народних комісарів СРСР від 14.10.1944 р. № 19932 вирішено організувати Дунайське державне морське пароплавство (перейменоване в 1950 році на Радянське Дунайське пароплавство (РДП) у м. Ізмаїл та морські агентства у портах: Варна, Констанца, Браїлов, Галац, Джуржу, Корабія, Турну, Северін. У зв'язку з відсутністю у той час професійних кадрів морського та річкового флоту в Придунайському регіоні, було ухвалено рішення направити на роботу на судна пароплавства фахівців з міст Архангельська, Астрахані, Баку, Маріуполя та Одеси, також на роботу були працевлаштовані мешканці Вілкового, Кілії, Ізмаїла. Усього на обліку у відділі кадрів того часу знаходилося близько 553 ос. (капітани, штурмани, старшини барж, матроси, механіки, машиністи, кочегари та ін.). Для підготовки робітничих кадрів у 1945 році був організований навчально-курсний комбінат (НКК) пароплавства, який у цьому ж році підготував 64 кваліфікованих робітники для флоту (матроси, мотористи, електрики, кочегари, машиністи). За період із 1946 по 1947 роки навчання при НКК пароплавства пройшли та отримали робітничу спеціальність 293 ос. У 1951 році на курсах при НКК пароплавства були підготовлені фахівці командного складу: судноводії, механіки, шкіпери.

У жовтні 1945 року для забезпечення кадрами плавскладу морських та річкових суден пароплавства, керівництвом пароплавства була заснована Кілійська морехідна школа для підготовки матросів, мотористів (машиністів) суднових, електриків суднових,

кухарів суднових, буфетників-днювальних, боцманів, яка вже в червні 1946 року на судна пароплавства направила 200 осіб прискороного випуску першого випуску – 125 матросів та 75 кочегарів. У 1973 році Кілійська морехідна школа була переведена до м. Ізмаїла, де її було перейменовано в Ізмаїльську морехідну школу. Курсантами морехідної школи були чоловіки, які повернулися із лав Радянської Армії, після закінчення навчання та успішного складання іспитів вони оформлялися на судна РДП для роботи за кордоном. Також довгострокова підготовка плавскладу до роботи на суднах РДП проводилася в профтехучилищах: Ізмаїльському ПТУ № 9 та Кілійському ПТУ № 12, де прийом на навчання відбувався з випускників 8-х класів шкіл для отримання середньої освіти та спеціальності морського транспорту. У зв'язку зі скрутним фінансово-економічним становищем та втратою ринків для транспортування вантажів на міжнародних лініях наприкінці 80-х років були закриті відділення вищих навчальних закладів при навчально-курсовому комбінаті пароплавства, а 1989 році Ізмаїльську морехідну школу та Навчально-курсовий комбінат пароплавства об'єднали в навчальний заклад під назвою «Учебний центр» РДП та надали можливості самостійного розвитку з підготовки плавскладу для суден транспортного флоту «річка-море». З 1991 року пароплавство перейменовано у Відкрите акціонерне товариство «Українське Дунайське пароплавство» (ВАТ «УДП»), а з 2008 року – Приватне акціонерне товариство «Українське Дунайське пароплавство» (ПрАТ «УДП»).

Береговий склад працівників пароплавства поповнювався на той час за рахунок особистих резервів, що проходили підготовку на підприємствах. Для потреб Ізмаїльського порту, Ренійського порту – у навчально-курсових комбінатах портів, де навчалися докери: механізатори, кранівники порталних кранів, водії автовантажників, такалажники, стропальники та ін., для потреб Кілійського та Ізмаїльського судноремонтних заводів – у навчально-курсовому пункті Кілійського СРЗ з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації з професій: електрозварника, складальника корпусів металевих суден, суднокорпусника-ремонтника та ін. Підготовка осіб командного складу для суден РДП проводилася у філіях: заочному відділенні Київського річкового училища за спеціальностями «Судноводіння на річкових суднах» та «Технічна експлуатація суднових енергетичних установок», заочному відділенні Одеського вищого інженерного морського училища з підготовки інженерів-судноводіїв та інженерів судномеханіків для морського транспорту, а також у навчальному пункті Одеського морського училища ММФ, де проводилась підготовка інженерів для потреб портів та судноремонтних заводів.

Однак наприкінці 70-х та початку 80-х років ХХ ст. виникла загрозлива ситуація відставання в розвитку РДП, судноплавство почало втрачати свої позиції на ринку перевезень як з державами Ради економічної взаємодопомоги, так і в західноєвропейському напрямку. Найбільш вагомими причинами такого стану пароплавства на цей час були:

- старіння флоту та кадрів плавскладу;
- недостатньо розвинута судноремонтна база;
- відсутність добре розвинутого порту з каналом у гирлі Дунаю;
- відсутність та низька кваліфікація робітничого персоналу.

Керівництвом РДП та фахівцями Південного науково-дослідного інституту морського флоту було ухвалено рішення про будівництво на Кілійському СРЗ за допомогою фінських фахівців спеціалізованого цеху з випуску несамохідних суден (ліхтерів), для перевезення вантажів на суднах-ліхтеровозах. У 1978 році цех був побудований, а для підготовки кваліфікованих робітників, які спроможні використовувати сучасну техніку для побудови суден, організовані курси перепідготовки та підвищення кваліфікації при навчально-курсовому пункті, який був перейменований у навчально-курсовий комбінат (НКК) та отримав необхідні дозвільні документи для становлення на рівень сучасного центру з підготовки, перепідготовки та підвищення

кваліфікації кадрів для морського транспорту. Матеріально-технічна база НКК поповнилася сучасною зварювальною навчальною ділянкою, яка обладнана усіма видами зварювання, парком верстатів, столярною майстернею, навчальними кабінетами з тренажерами для зварювання, підготовки кранівників мостових, порталних, козлових та баштових кранів та ін. За період 80-х років Кілійський НКК вийшов на перше місце в підготовці робітничих кадрів для підприємств морської галузі в Придунайському регіоні та був прийнятий до Всесоюзної асоціації робітників професійної освіти СРСР (посвідчення від 20.10.1991 р. № 2-п). На базі Кілійського НКК було проведено наукове дослідження з проблем підготовки робітників судноремонтних та суднобудівних професій до спроможності їх роботи в комплексних бригадах, за результатами якого в 1996 році була захищена кандидатська дисертація в Інституті педагогіки і психології професійної освіти АПН України. У 1994 році на базі Кілійського НКК відкривається заочне відділення Київського річкового училища з підготовки річкових судноводіїв та судномеханіків, а у 1996 році – навчально-консультаційний центр Київської державної академії водного транспорту з підготовки за спеціальностями «Менеджмент організацій» та «Облік і аудит» на підприємствах морської галузі.

У 1978 році Міжнародна морська організація (ІМО) [7] розробила міжнародну Конвенцію з стандартів підготовки, дипломування моряків і несення вахти (ПДНВ 78) [4]. Упровадження вимог Конвенції ПДНВ у систему морської освіти були покладені на навчально-методичну комісію (НМК) «Судноводіння і енергетики суден», створеної на базі ОМУ (нині – Національний університет «Одеська морська академія»), у яку увійшли секції судноводіння, суднової енергетики, морського радіозв'язку, робітничих професій і післядипломної освіти. На цей період випадає найбільший розвиток «Учбового центру» ПрАТ «УДП» та відповідальність за входження судноплавної компанії до так званого «Білого списку», який надає право на визнання ПрАТ «УДП» як морського судновласника з правом перевезення пасажирів та вантажів на міжнародних лініях. «Учбовому центру» ПрАТ «УДП» було передано навчально-тренажерне судно «Новий Донбас» із комплексом тренажерів для відпрацювання боротьби за особисте виживання, боротьби з пожежею, управління рятувальними плотами та шлюпками, надання першої медичної допомоги та інші, які проводяться в спеціально відведеному відсікові судна. На судні здійснена класифікація усіх ситуацій, які найчастіше трапляються в разі виходу з ладу обладнання, й складена детальна схема усунення несправності в рейсі. Практична підготовка на НТС «Новий Донбас» тісно була пов'язана з відпрацюванням реальних дій на тренажерах, тренажерних комплексах, імітаторах як палубної, так і машинної команд, що розташовані в навчальних аудиторіях. Навчальні ситуації, які вирішувалися на тренажерах, були узгоджені з вимогами Конвенції та Кодексу ПДНВ до тренажерів під контролем Інспекції з підготовки і дипломування моряків. Основна увага приділялася послідовності помилкових дій, їхньому впливу на роботу судна, цілісності вантажу та безпеці пасажирів. Значне місце під час проведення практичних занять займало вивчення питань енергозбереження роботи систем моніторингу витрат палива, що надало можливості більш рентабельно експлуатувати судно. Відпрацювання реальних небезпечних та аварійних ситуацій на НТС «Новий Донбас» у тренажерному режимі надало можливість постійно контролювати формування професійного рівня робітників і фахівців морського профілю на усіх етапах їхнього кар'єрного росту. Матеріально-технічна база центру була поповнена сучасним тренажерним обладнанням, а саме: тренажером глобальної системи морського зв'язку у разі лиха (ГМЛЗБ); радіолокаційним тренажером (РАТ); медичним тренажерним комплексом; тренажером із використання електронних картографічних та навігаційно-інформаційних систем (ЕКНІС); тренажером із управління ресурсами навігаційного містка; тренажером з управління ресурсами машинного відділення.

У 1998 році на базі «Учебного центру» ПрАТ «УДП» створено Ізмаїльський факультет Одеської національної морської академії (сьогодні – Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська академія»), для підготовки командного складу морських суден за спеціальностями «Судноводіння» та «Експлуатація суднових енергетичних установок» до роботи на суднах пароплавства, а у 2000 році засновано навчально-консультаційний центр Київської державної академії водного транспорту (нині – Дунайський факультет Національного університету інфраструктури і технологій) для підготовки фахівців до роботи на суднах «річка-море» плавання за спеціальностями «Судноводіння на морських та внутрішніх водних шляхах» та «Експлуатація суднових енергетичних установок», до складу якого увійшов Державний навчально-виховний заклад (ВПУ № 9).

З 2010 року «Учебний центр» ПрАТ «УДП» набуває статусу самостійного відокремленого підрозділу «Учебний центр» ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство», акредитований МОН України, як навчальний заклад другого рівня акредитації, та має ліцензію на право проведення освітньої діяльності з професійної підготовки і підвищення кваліфікації робітників морського профілю. Для професійного навчання за спеціальними та спеціалізованими видами підготовки і визнання міжнародною спільнотою документів про закінчення навчального закладу згідно з міжнародною Конвенцією та Кодексом про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (ПДНВ), у цей же час «Учебним центром» ПрАТ «УДП» отримано «Свідоцтво про визнання» Укртрансбезпеки України (нині – Служба безпеки на річковому та морському транспорті України).

Починаючи з 2010 року, коли ІМО і міжнародна морська спільнота в м. Маніла (Філіппіни) прийняли поправки і внесли зміни до Конвенції ПДНВ – 78/95, у зв'язку з чим кадрова політика у ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство» з підвищення професійної компетенції кваліфікованих робітників та фахівців для суден пароплавства та інших підприємств морської галузі набула подальшого розвитку. Це дало змогу сформувати в «Учебному центрі» ПрАТ «УДП» ефективну педагогічну систему професійної та тренажерної підготовки персоналу з подальшим підвищенням їхньої кваліфікації. Для вирішення цього питання керівництвом пароплавства була створена комплексна тренажерна база, до складу якої увійшли такі комплекси:

навчально-виробничий комплекс із сучасно обладнаними навчальними аудиторіями, тренажерними комплексами, лабораторіями, бібліотекою і адміністративними приміщеннями, площа яких складає 3302 кв. м., а саме: 13 навчальних кабінетів із теоретичної підготовки, обладнаних 76 сучасними комп'ютерами, які з'єднані в локальну мережу та підключені до мережі Internet, де функціонує сайт «Учебного центру» з методичними розробками провідних фахівців та електронними підручниками; лабораторія суднових ДВС, з аудиторією і машинним залом; такалажна майстерня; столярний цех із верстатним парком;

п'ять навчально-тренажерних комплексів (радіолокаційний (РАТ); систем автоматизованої радіолокаційної прокладки (САРП); глобальної морської системи зв'язку в разі лиха (ГМЗЛБ); електронної картографії (ECDIS); медичної підготовки); навчально-тренувальне судно «Новий Донбас», на борту якого розташовані реально-віртуальні тренажерні комплекси для відпрацювання дій екіпажу при аварійних і нестандартних ситуаціях (особистої безпеки і виживання, рятувальні плоті й шлюпки, боротьба з пожежею, ресурси машинного відділення та управління з містка);

п'ять суден допоміжного флоту: теплоходи «Ювілейний», «Наставник», «Портовий 21», «Урал», «Южний», «Полярний», на яких слухачі курсів проходять плавальну практику згідно з навчальною програмою та для отримання першого робочого диплома. Виробничу практику слухачі курсів проходять у структурному підрозділі пароплавства «База технічного обслуговування флоту».

Для професійного навчання слухачів курсів «Учебного центру» залучаються

досвідчені фахівці пароплавства: капітани далекого плавання та механіки першого розряду, практичний стаж роботи на суднах різних типів складає більш 20 років. Підвищення кваліфікації інструкторсько-викладацький склад проходить на кафедрах «Судноводіння» і «Експлуатація судових енергетичних установок» Національного університету «Одеська морська академія» та Інституті післядипломної освіти водного транспорту.

ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство» для поповнення флоту командним та рядовим складом і підвищення мотивації працівників до кар'єрного росту була впроваджена система ступеневої підготовки кадрів, яка складалася з таких етапів:

«Учбовий центр» ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство» – підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації робітників морського профілю, їхня сертифікація за вимогами Конвенції ПДНВ для суден «річка-море» плавання;

Коледж морського та річкового флоту Державного університету інфраструктури і технологій – підготовка середньої ланки командного складу суден (вахтові помічники і вахтові механіки);

Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська академія» – підготовка старшого командного складу суден (капітани, старші помічники і старші механіки).

«Учбовий центр» «УДП» з 2001 року, виконуючи розпорядження КМУ України від 24.01.2001 року №13 – 1 [10], пройшов сертифікацію Реєстром судноплавства України як навчальний заклад, де впроваджено систему управління якістю професійної підготовки моряків, на сьогодні це система ISO 9001 – 2015, яка тісно пов'язана з системою управління якістю ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство» і включена до її структури.

Починаючи з 2003 року, ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство» співпрацює з Інститутом педагогіки і психології професійної освіти АПН України (нині – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України), а з 2008 року укладено договір про співробітництво з Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України, що дало змогу здійснити низку науково-практичних заходів у системі професійного навчання робітників морського профілю на виробництві:

- на експериментальному майданчику Інституту ПТО НАПН України (керівник - дійсний член Національної академії педагогічних наук, доктор педагогічних наук, професор Радкевич Валентина Олександрівна), який розташований на базі «Учбового центру» ПрАТ «УДП», було впроваджено в практику професійного навчання робітників морського профілю, наукові розробки з проблем їхньої підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації. За результатами наукового дослідження було підготовлено монографію «Професійна підготовка кваліфікованих робітників на виробництві: теорія і практика» [5];

- упроваджено в практику підготовки та підвищення кваліфікації модульні методики навчання за професіями «Матрос» і «Судновий моторист (машиніст)», для яких було розроблено програму й дидактичні матеріали;

- у практику спеціальної підготовки моряків упроваджено «Методичні рекомендації до курсів «Фахівець із рятувальних шлюпок і плотів та чергових шлюпок, що не є швидкісними черговими шлюпками» (відповідно до Правила VI/2 Конвенції ПДНВ) та «Підготовка з боротьби з пожежею за розширеною програмою» (відповідно до Правила VI/3 Конвенції ПДНВ);

- проведено на навчально-матеріальній базі «Учбового центру» «УДП» дев'ять міжнародних науково-практичних конференцій за темою «Професійне навчання персоналу – європейський вибір»;

- за результатами конференцій вийшли збірники наукових праць «Професійне навчання на виробництві».

Результати наукових досліджень відображено в науковій і науково-методичній

інформації, що міститься в монографіях «Педагогічні засади організації професійного навчання на виробництві» та «Організаційно-економічні аспекти професійного навчання на виробництві», а також у навчально-методичних і навчальних посібниках: «Курсове професійно-технічне навчання кваліфікованих робітників», «Професійна підготовка кваліфікованих робітників із врахуванням енергоефективності», «Технологія модульного професійного навчання кваліфікованих робітників: міжнародний досвід упровадження» та «Професійне навчання кваліфікованих робітників у країнах Європейського Союзу».

Проведене дослідження з розвитку морської освіти у Придунайському регіоні в другій половині ХХ та початку ХХІ століття свідчить, що морська освіта всіх рівнів розвивалася завдяки потужному росту виробництва і, насамперед, Українського Дунайського пароплавства. За ініціативою УДП практично всі навчальні заклади, що готували фахівців для флоту, набули розвитку і стали потужними закладами в Придунайському регіоні, які мають міжнародне визнання. Тільки у відокремленому підрозділі «Учбовий центр» ПрАТ «УДП» за роки його існування було підготовлено, перепідготовлено та пройшли підвищення кваліфікації більш 35 тис. робітників; навчання на курсах сертифікації, за вимогами Міжнародної морської організації (ІМО), для виконання робіт у небезпечних та аварійних ситуаціях пройшло близько 65 тис. робітників пароплавства та інших судноплавних компаній і підприємств морегосподарчого комплексу.

Подальше дослідження ми вбачаємо в більш ретельному вивченні внеску кожного навчального закладу в розвиток морегосподарчого комплексу Придунав'я, визначенні шляхів професійного розвитку персоналу на підприємствах галузі, становлення та розвитку приватних навчальних закладів морської освіти для визнання України як морської держави.

Література:

1. Батышев С. Я. Актуальные проблемы подготовки рабочих высокой квалификации. М.: Педагогика, 1979. 224 с.
2. Батышев С. Я. Подготовка рабочих в средних профессионально–технических училищах. М.: Педагогика, 1988. 176 с.
3. Батышев С. Я. Реформа профессиональной школы (опыт, поиск, задачи, пути реализации). М.: Высшая школа, 1987. 343 с.
4. Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року (консолідований текст з Манільськими поправками) «Експрес-Поліграф», 2012. 568 с.
5. Герганов Л. Д. Професійна підготовка кваліфікованих робітників на виробництві: теорія і практика: монографія. Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2015. 344 с.
6. Герганов Л. Д. Профессиональная подготовка плавсостава Придунавья в условиях международной интеграции. *Професійне навчання на виробництві: зб. наук. праць / ред. кол.: В. О. Радкевич (голова) та ін. К.: Вид-во Ін-ту проф.-техн. освіти НАПН України, 2013. Вип. 5. С. 50-55.*
7. Іванов Г. Г. Міжнародна морська організація. 2-е вид., доп. Одеса: ЛАТСТАР, 1999. 392 с.
8. Найн А. Я., Ключев Ф. Н. Проблемы развития профессионального образования: регион. аспект. Челябинск, [б.и.], 1998. 262 с.
9. Ничкало Н. Г. Проблема формування сучасного виробничого персоналу в Україні: стратегія і перспективи: зб. наук. праць / за ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. К., 2003. 141 с.
10. Про сприяння підприємствам в організації професійного навчання кадрів на виробництві. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 січня 2001 р. № 13-1. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR010013.html –Назва з екрану
11. Сенченко И. Т. Повышение квалификации рабочих на производстве: педагогический аспект. М.: Педагогика, 1989. 103 с.
12. Стариков И. М. Обучение рациональным методам труда молодых рабочих. М.: Экономика, 1983. 128 с.

13. Стариков И. М. Профессиональная подготовка рабочих к эффективному труду в бригадах. К.: Вища школа, 1986. 146 с.
14. Торский В. Г. Этапы большого пути. *Морское обозрение*. 2008. № 3 (31). С. 1-2.
15. Шкодин М. М. Подготовка квалифицированных рабочих в средних ПТУ: вопросы теории и практики. М.: Педагогика, 1980. 152 с.
16. Пароходство – судьба моя: исторический сборник / ред. группа: А. Н. Мирошниченко, В. Т. Степенко, Н. П. Ращди, Г. Н. Курницов, Ф. Т. Сиваченко, В. Ф. Попазов. Одесса: Моряк, 2004. 120 с.
17. Щипцов О. А. Основи державної морської політики: навчальний посібник. К.: Укрморінформ, 2002. 95 с.

Gerganov L. D.

TENDENCY OF MARINE EDUCATION IN THE DANUBE REGION
(THE SECOND HALF OF THE 20TH AND THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURIES)

In the article, on the basis of personal practical author's working experience at the enterprises and educational institutions, in which forming he took part, and using historical and archival sources, it was made an attempt to analyze the formation's stages of marine education in the Danube region. The research showed that since 1944, during the creation of the Danube State Shipping Company and maritime agencies, the main task for which were human resources, the work began to provide the Danube Region with skilled personnel for working on river and sea vessels. The first specialists and workers were sent from other cities: Arkhangelsk, Astrakhan, Baku, Mariupol and Odesa, the residents of Vilkoovo, Kiliya, Izmail were employed either. In the same year, to provide the fleet with their own personnel, the Shipping Company Training Courses were created. In the period from 1945 to 1947, 397 skilled workers such as sailors, motormen, electricians, stokers were prepared. In June 1946, Kiliya Marine School sent 200 accelerated released graduates to the Shipping Company's vessels. They were 125 sailors and 75 stokers. The author notes that the formation of a Naval Complex in the Danube region (Ports: Kiliya, Izmail, Reni and Shipyards: Izmail, Kiliya, Vilkoovo) are inextricably linked with the training of personnel at all levels that is why in 1951 the Shipping Company Training Courses graduated the officers for the fleet: navigators, marine engineers, skippers, ship's cooks in the amount of 258 people. It should also be noted that despite the lack of state programs on vocational training, sufficient base for training, the number of educational and reference literature, the necessary pedagogical experience of teachers, the graduates showed sufficient professional training and, according to the historical archival data of the Ship Company's personnel department most of them became Masters and Chief Engineers. The author draws attention to such a progressive approach at that time in vocational training as a dual system of training with practical measures for developing professional skills on real ships, which contributed not only to the development of vocational education in the training of specialists and merchant fleet workers in the Danube region, but also provided Shipping Company with skilled workers in a short period of time. The most significant, according to author, is that the training and professional development of the Danube river, sea and coastal personnel took place under the constant supervision of the State, the Shipping Company and its Structural Subdivisions.

To achieve the goal and objectives, there were used such following general scientific methods of research as: the empirical (pedagogical observations, research talks on historical events with the leaders and veterans of the fleet, museum materials of the Danube Shipping Company); the theoretical (analysis, generalization and systematization of national and international standards and regulations, theoretical sources), as well as functional and specific sociological ones.

Key words: marine education, vocational training, educational institutions, specialists and workers of the marine profile, Marine Schools, Training Courses.

Дата надходження статті: «04» липня 2018 р.